

De praktijk van een videokunstenaar

door Jaap de Ruig

Tot mijn vijfendertigste was ik reportagefotograaf. Dat ging goed, ik leefde ervan. Toch had ik behoefte aan verdieping en reflectie. Beeldende kunst biedt die mogelijkheid.

Tijdens mijn opleiding aan de kunstacademie, eind jaren tachtig, had ik veel geschilderd. Toen ik besloot om terug te keren naar de beeldende kunst, begon ik dan ook met het combineren van de twee disciplines die ik kende. Ik drukte grote kleurenfoto's af van gestorven vee en beschilderde ze. Het was een verwerking van het lijden dat ik tijdens mijn reizen als fotograaf had gezien.

Galeriehoudster Maria Chailloux uit Amsterdam bood me een solotentoonstelling aan. Ik ontving mijn eerste werkbeurs van het Fonds BKVB. Hanneke Groenteman interviewde me in het televisieprogramma De Plantage. Later begon ik te werken met video. Ik bleef het bizarre fenomeen onderzoeken dat wij 'leven' noemen.

In 2002 zond de Europese televisiezender ARTE zeven videos van me uit in het programma Die Nacht / La Nuit, en werd me tijdens een kunstmanifestatie in Barcelona de 'Premio New Art' toegekend.

In 2003 besloot ik om als experiment een jaar op reis door Europa te gaan, om in vijftientig tentoonstellingsgelegenheden een selectie uit mijn werk te laten zien. Ik maakte een compilatieband met daarop in totaal 23 korte films. De benodigde apparatuur nam ik zelf mee. De kosten van de reis waren laag, ik sliep in mijn bestelauto. Mijn partner, schrijfster, schreef onderweg een column. Contacten legden we via het internet en via bestaande relaties in de betreffende landen. Volgens plan gaf ik (gratis) voorstellingen in vijftientig musea en galeries van Lissabon tot Chisinau tot Helsinki. Iedere voorstelling leidde ik in met een korte lezing over mijn thematiek.

De Europese rondreis leverde me financieel niets op, maar ik kreeg er veel contacten door. In 2006 had ik zes solo-tentoonstellingen in Europese musea. Op verzoek van de Mondriaan Stichting vroegen slechts drie organisatoren van deze tentoonstellingen ondersteuning aan, omdat het beslag op het budget van de Mondriaan stichting voor één kunstenaar anders te groot zou zijn. Deze drie aanvragen werden gehonoreerd. Ook ambassades droegen bij in de kosten. De opening van bijna alle tentoonstellingen werd bijgewoond door de Nederlandse ambassadeur in het betreffende land. Ik kreeg veel publiciteit. Maar ook aan deze tournee, die zeer veel inspanning kostte, heb ik niets verdiend. Geen enkel museum betaalde me een honorarium.

Ik besloot om het hele jaar 2007 uit te trekken voor het ontwikkelen van een nieuw project met video-installaties. Ik ontving daarvoor een subsidie van 5000 euro van het ThuisKopie Fonds, dat helaas met ingang van dit jaar het verstrekken van subsidies heeft beëindigd. Ik heb een eigen techniek kunnen ontwikkelen waarmee ik de beperkingen van het rechthoekige projectievlak ophef. Levensgrote mensfiguren worden op de wand geprojecteerd met hun voeten op de vloer. Ze zijn bijna lijfelijk aanwezig, waardoor de suggestie van een performance ontstaat.

Eind 2007 was in galerie RAM in Rotterdam de première. Er verschenen mooie artikelen in het NRC en de Telegraaf. Er kwamen relatief veel bezoekers, de tentoonstelling werd met een week verlengd. Eén installatie is verkocht aan een particuliere verzamelaar voor 4500 euro, waarvan na aftrek van btw en provisiekosten 1900 euro voor mij overbleef.

Ook deed ik in 2007 o.a. mee met een groepstentoonstelling in het Musée des Confluences in Lyon. Het museum was bijzonder trots mij een honorarium te kunnen bieden. Ik ontving een bedrag van 100 euro.

Wat de financiële kant betreft kan videokunst vergeleken worden met film en theater. Video wordt niet gemaakt om te verkopen, maar om te vertonen. De bezoeker neemt er kennis van, ondergaat de ervaring, gaat nadenken en associëren, maar heeft niet de behoefte iets tastbaars mee naar huis te nemen. Dat kan vaak ook niet, een installatie is gebonden aan een bepaalde plaatsing in de ruimte. Daarbij heeft een DVD geen 'fetisj-waarde' zoals een schilderij, het is slechts een beeldrager. Zelfs grote bedrijfscollecties nemen vrijwel geen videokunst op. Ze

weten niet hoe ze het moeten vertonen, hebben te maken met een traditioneel ingestelde achterban en zijn bang dat een DVD na een jaar of tien niet meer afspeelbaar is. Dit laatste is ondertussen achterhaald, er bestaan DVD's die minimaal honderd jaar hun kwaliteit behouden.

Als ik door commerciële galeries wordt uitgenodigd om aan een presentatie mee te doen, heb ik wel eens de indruk dat ik wordt gebruikt om tentoonstellingen 'cool' te maken die verder vooral uit schilderijen bestaan. Mijn video-installaties doen mee voor de status, het werk van de anderen doet mee voor het geld.

Tot slot: In een top-100 van toonaangevende beeldend kunstenaars die vorig jaar werd samengesteld door het tijdschrift Kunstbeeld, stond ik op plaats 46. Ondanks die positie, ondanks mijn activiteiten, en ondanks de waardering van het publiek en van vakmensen uit de wereld van de beeldende kunst, kan ik niet leven van alleen verkopen. Gelukkig heeft het Fonds BKVB mij in de loop van de jaren regelmatig gesteund, waardoor er een basis was van waaruit ik kon werken, maar de monopoliepositie die dit fonds inneemt ten opzichte van beeldende kunstenaars in Nederland is ongezond. Er bestaan vrijwel geen andere fondsen waar een individueel kunstenaar die innovatief werk maakt terecht kan. En aangezien het Fonds BKVB steeds minder aanvragen honoreert, dwingt deze situatie Nederlandse kunstenaars tot het maken van kunst die niet vooruitstrevend, maar behagend van aard is.

Amsterdam, 19 maart 2008

Deze tekst werd aan geboden aan de Tweede Kamer op 20 maart 2008, ter ondersteuning van het pleidooi van de beweging Zonder Kunstenaars Geen Kunst, t.b.v. verbetering van de maatschappelijke positie van beeldend kunstenaars in Nederland.